

TARIMSAL KALKINMA VE YAYIM EĞİTİMİ

Şefkati GÜLTEN (1)

G İ R İ Ő

GeliŐen dŐnyamızda bŐtŐn sahalarda olduğu gibi tarımsal alanda da yeni araştırmalar yapılmakta, bilimsel ve teknik ilerlemeler kaydedilmektedir. İlim mŐesseselerinde yapılan araştırmaların neticelerinin ve eğitim sonucu olarak kazanılan bilgilerin, onların tatbikçisi olan kŐylŐye, çiftçiye gŐtŐrŐlmesi ve bizzat tatbikata intikal ettirilmesi, araştırmanın yapılması ve yeni bilgilerin Őđrenilmesi kadar Önemlidir. Tatbikata intikal etmeyen insan refahı için faydalanılmayan buluşlar ve bilgiler kısır ve verimsiz olup unutulmağa mahkumdur. Bunun için Őreticilerimizin Özel metodlarla eğitimi, onların yeni bilgi ve buluşlardan haberdar edilmesi tarımsal kalkınmamız bakımından bilhassa Önem arz etmektedir.

Zamanımızda ilmi geliŐmeler o kadar hızla meydana gelmektedir ki teknik sahada herhangi bir kimsenin okul mezuniyetini mŐteakiben on yıl, gayretle literatŐr ve basını takip etmemesi halinde, kendi mesleğinde göz sahibi olmaktan çıkacağına inanılmaktadır.(2).

TŐrk çiftçisi genellikle an'anevi tarzda Őretimde bulunmaktadır. Birçok

problemlerle karşı karşıyadır. Onun problemlerinin halledilmesi, aliŐa geldiği usul ve metodların terkettirilmesi bŐyŐk bir azim ve gayreti icabettirmektedir. Çiftçi elindeki Őretim kaynaklarının israf edilmeden verimli bir Şekilde kullanılması, onların yeni bilgi ve metodlar bakımından eğitilmesi ile mŐmkŐn olacaktır.

Gelişmekte olan, nŐfusunun Önemli bir kısmı ziraatla uğraşan ve okur-yazar nisbeti gelişmiş Őlkelere nazaran dŐřŐk olan memleketimizde çiftçinin sŐr'atle ve devamlı bir Şekilde eğitilmesi kalkınramızın temel unsurları sayılmalıdır.

I- TARIMSAL KALKINMADA ÇİFTÇİ EĞİTİMİNİN ROLŐ ve TŐRKİYEDE TARIMSAL YAYIM PROGRAMLARINDA AĞIRLIK VERİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR.

Çeşitli yazarlar, eğitimin gŐsterge olarak kullanılmasıyla ekonomik geliŐme modeli tesis etmenin kabil olduğunu, fert başına dŐřen gelirden hareket ederek te ekonomik geliŐme ile

(1) AtatŐrk Őniversitesi Ziraat FakŐltesi Zirai Ekonomi BŐlŐmŐ Doçenti

eğitim arasında yüksek korelasyon bulunduğunu göstermişlerdir.(3).

Çiftçinin oldukça fazla sayıda üretim unsurlarını ahenkli bir şekilde kullanarak iyi bir üretimde bulunabilmesi için bilgiye ihtiyacı vardır. Çiftçi bu bilgileri gözlemleri ile kazanır veya an'anevi göreneklerini tatbik eder; veyahutta okul ve yayım vasıtasıyla öğrenir.

Memleketimizdeki çiftçilerin büyük bir kısmı kendi gözlemleri ile kazandığı ve ecdadından aldığı, çok def'a ilmi değeri olmayan bilgileri tatbik etmektedir. Çünkü okul veya kurs öğretimleri için çok def'a imkân bulunmamaktadır.

Araştırma neticelerini çiftçiye götürecek ve çiftçinin problemlerini, güçlüklerini araştırmacıya iletecek olan zirai yayımcılara pek çok işler düşmektedir. Bu yüzden yayım uzmanları, çiftçi ile olduğu kadar araştırmacılarla da yakından temas kurmalıdırlar. Zirai yayımcılar, çiftçi ile araştırmacı arasında problem verip bilgi alma mübadelesinde aracı durumundadırlar.

Birim sahadan alınan verimi arzu edilen seviyeye ulaştırmak için çiftçi ailelerine teknik bilgi ve metodları öğretmek gerekir. Fiziksel yatırımlar başlı başına üretimi ve üretkenliği artırmağa yeterli değildir. Diğer bir deyişle tarım sektöründe yapılan barajlar, su kanalları, makineler gibi fiziksel yatırımları yanında entelektüel yatırımlara da önem vermek mecburiyetindeyiz.

Çiftçilerimizi böyle yatırımlardan azami istifade edebilecek seviyeye getir-medikçe beklenen üretim artışının sağlanması çok güç olacaktır.

Zirai yayım hizmeti bir köprüye benzetilmektedir. Köprünün bir ucunu ilim, diğer ucunu da hayatını kazanma çabası ve üretimini artırma gayreti içinde bulunan çiftçi kitlesi temsil etmektedir. Aradaki bağlantının tümüne yani köprünün kendisine tarımda yayım hizmetleri adı verilir.

Yayım hizmetleri. köprünün bir ucunu teşkil eden bilim yuvalarından aldığı bilgi ve metodları, diğer ucundaki çiftçi kitlesine intikal ettirmelidir ki, yüksek bir üretim ve bu üretimden doğan gelirle yüksek bir hayat standardına geçilebilsin.

Zamanımızda ülkelerde gıda üretimi, kişilerin ve toplumların eğitim derecelerine göre değişmektedir. Ülkeler, gıda kaynaklarını değerlendirmeye çalışırken halk eğitiminin temel bir faktör olduğu gerçeğini göz önünde tutmalıdırlar. Bir ülkede üretim artışı ile o ülke halkının okur-yazar oranı arasında sıkı bir bağ vardır. Bir çalışmaya göre (5) mısır, buğday ve pirinç yetiştiren belli başlı ülkelerde acre (3.047 dönüm) başına ortalama yıllık verim artışı okur-yazar nisbeti % 50 nin altında olanlarda % 0.17 ; % 50 — 80 arasında bulunanlarda % 1.12 ve % 80 nin üzerinde bulunanlarda ise % 1.43 tür.

Tarımımızın geliştirilmesinde ve kalkındırılmasında en önemli faktör, tarımsal üretimi yapan insanın enerjisi, mesleğindeki bilgi ve görgüsü, teşebbüs ve yaratma azmi ve yeteneğidir. Bunlardan yoksun insanlara teslim edilen tarımsal üretimin verimini gereği gibi yükseltmeye diğer hiç bir faktör ve tedbir muktedir olamaz.

Ziraat mesleğini yurdumuzda uygulayan insanların istenen kültür sevi-

yesine erişebilmeleri için bugünkü şartlarda, çok uzun bir zamana ihtiyaç olduğunu kabul etmek yanlış olmaz. Üreticinin yetişmesi konusunda klasik ve geleneksel metodlara bağlı kalmadan yurdumuzun şartlarına uygun bir yolu seçmek daha isabetli olur. üreticileri az masrafla ve kısa zamanda yetiştirmek zorundayız.

Yayımın ekonomik gayesi, yeniliklerin tatbikine ve yayılmasına imkân veren şartların sağlanmasıdır. Bilhassa ziraatta muhafazakârlık ve yeniliğin tatbikine karşı direnme mevcut olduğu cihetle yayımın bu sektörde gayesine erişmesi, çabuk gelişmenin temel unsuru olacaktır.

Bir çok memlekette zirai sektör şu üç çiftlik grubuna ayrılır (9) :

1— İktisadi olmayan ve iktisadi bir işletme halini alması da güç olan işletmeler.

2— Halen iktisadi olmayan fakat iktisadi bir işletme haline gelme imkânlarına sahip olan çiftlikler.

3— İktisadi birer işletme olan ve bazı şartlar altında bu durumunu muhafaza edebilecek olan çiftlikler.

Muhakkak ki bu gruplar arasında bir sınırın çizilmesi tamamen teoriktir ve böyle bir sınır çizilse dahi birinden diğerine aktarılabilecek pek çok çiftlik bulunacaktır. Ziraatte karşılaşılan mes'elelerin hallinde rasyonel ve sosyal bakımlardan uygun politikaların tayini ve tedbirlerin alınabilmesi için ve zirai yayım programlarının tesbit edilebilmesi, zirai nüfusa, umduklarının temin edilebilmesi bakımından böyle bir sınıflandırma yapmak mümkündür.

Bu durumların anlaşılması ile zirai yayım programlarının hakiki ihtiyaçları karşılayabilecek şekilde hazırlanmasının lüzumu daha da belirli olarak ortaya çıkacaktır. Şartlara göre bir zirai yayımcı örneğin : ziraatte çalışan bazı kimselerin başka sektörlerle aktarılması veya ziraatte uğraşanlara part time başka bir iş daha bulunması gibi sosyal konularla da uğraşmak mecburiyetinde kalabilir.

Düşük gelirli ziraat yapılan sahalarda tatbik olunacak zirai yayım programları ile yüksek gelirli ziraat yapılan yerlerdeki ve ticari çapta ziraat yapan çiftçilere tatbik edilen yayım hizmetleri farklı olacaktır. Bir yerde zirai yayımcının vazifesi köyün ekonomik gelişmesine yardımcı olmak ve çiftçileri yeni şartlara göre hazırlamak iken diğer yerde esas vazifesi çiftçilere veya çiftçi gruplarına işletmecilik mevzuunda yardım etme olabilir.

Zirai yayım hizmetleri, değişen şartlara göre inkişaf etmeli ve bu teşkilat köy toplumlarına modern şartlara ve tekniğe adapte olabilecek bir kuruluş haline getirilmelidir. Bu değişikliklerin ekonomik ve sosyal gelişmelerde daha muvazeneli durum yaratması gerekir.

Bazı memleketlerde (örneğin : geri kalmış memleketlerde) zirai yayım hizmetlerinin esas itibarıyla üretim mes'elelerine uğraşması icabedebilir. Üretim arttıkça ve elden çıkarılması zor, fazla mahsüller yığılmağa başlayınca üretim ekonomisine ve gıda talepleriyle değişen şartlara uymanın bir neticesi olarak hasıl olan sosyal mes'elelere daha fazla ehemmiyet verilmelidir.

Zirai Yayım çalışmalarında marketing faaliyetlerine şimdikinden çok

daha fazla ehemmiyet verilmelidir. Bu demektir ki, zirai yayım hizmetleri, devamlı olarak gözden geçirilmeli ve yardımcı olduğu topluma daha faydalı olabilmesi için lüzumlu ayarlamalar yapılmalıdır.

Bütün memleketlerde öğretim imkanlarının artacağına ve bazı memleketlerde bugünkünden daha süratle ilerleyeceğine inanılmaktadır. Bu demektir ki, gerek umumî ve gerekse teknik öğretim bakımından bugün çiftçi ile zirai yayımcı arasındaki seviye farkı zamanla yok olacaktır. Çiftçiler gelecekte daha fazla talepte bulunacak ve verilen cevapları daha fazla inceleyecektir.

Çiftçi ilerde pazar anlaşmaları, ekilen saba kontrolü, fiyat desteklemeleri, dış ticaret politikası, vergi politikası, sosyal güvenlik v.s. gibi konuları sadece anlamakla kalmayıp; şahsi kararlarında bizzat dikkate alacaktır. Zirai yayımcıların gelecekteki bu nev'i talepleri karşılayabilmesi için, eğitimin islahı ve değişen şartlarla ihtiyaçlara göre ayarlanması lâzımdır. Yüksek ziraat öğrenimi veren müesseseler, gerek müfredat programlarını ve gerekse öğretim metodlarını geleceğin ihtiyacını kapsayacak şekilde ayarlamalıdır. Zirai yayımı teşkilatlarının vazifeleri ise personellerine devamlı surette vazife sırasında eğitim imkânları sağlamak olmalıdır.

Zirai yayımcının yalnız üretim, banka işleri, pazarlama, işletmecilik gibi hususlarda daha iyi yetişmesi kâfi gelmeyecek, aynı zamanda yapacağı yanlış tavsiyelerin çok büyük zararlar da açabileceğine karşı tedbirli ve bilgili olması da icabedebilecektir. Çünkü zamanla çiftliklerde yatırım ve işletme sermayeleri miktarları artacaktır. Zirai yayım-

cılar, çok karışık bazı taleplerle de karşılaşacaklarından, zirai faaliyetlerin kararlaştırılması, çiftçilerle onlara mal satan veya onlardan mal alanlar arasındaki münasebetler, kontratlar yapmak veya kooperatifler teşkil etmek gibi hususlarda da yetişmiş olmaları gerekecektir. Zirai yayımcılar, üretim ve pazarlama mevzularında müşterek teşkilatların kurulması, sermaye piyasasının teşekkülü gibi konularda yardımcı olmak imkânlarını araştırmalıdır. Geleceğin aile çiftlikleri verimli üretimden ziyade pazarlama ile ilgili meselelerle karşılaşacaklardır. Daha şimdiden "Nasıl Satmalı", "nasıl istihlal etmeli" kadar ve hatta ondan da önemli hal almıştır, Aile çiftliğinin kendini pazara göre ayarlaması lâzımdır. Aksi takdirde istikbalini tehlikeye koyuyor demektir. Bu hususta yardımcı olmak zirai yayımcının vazifelerinden biri olacaktır.

Zirai yayımcı, ekonomik konularda yapacağı tavsiyelerin değişen sosyal şartlara uygun olabilmesi için köy toplumlarının dinamizmini ve hakiki ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmalıdır. Ekseriya teknik ve ekonomik sahalardaki değişme hızı ile insan ve toplumlarda vukubulan değişme hızları arasında farklar olabilir, Bu bakımdan bilhassa zirai yayım teşkilatının topluma karşı ve hatta daha da fazla olarak ziraat toplumuna karşı büyük mes'uliyetleri vardır. Çiftçileri, kendilerini müdafaa edecek bir hareket tarzına itmeden ziyade takip olunacak politikalarda onların da desteğini sağlayacak bir tutum izlenmelidir.

Türkiye'de tarımsal yayım programlarında ağırlık verilmesi gereken hususları aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür.

1— Tarımsal üretimde etkinlik sağlamak, için üreticinin yeni teknik buluş ve malzeme ile teçhiz edilmesi gerekir. Böylece üretimtarzın da ve ürün veriminin de artış sağlamak ve verimliliğe tesir etmeyecek bir şekilde üretim maliyetlerinin düşürülmesi imkânı doğacaktır.

2— Pazarlamada etkinlik sağlamak. Müessir ve şuurlu haberleşme ve pazar araştırması yapmak suretiyle üreticinin ve pazarlayıcının yeni arz talep ve teknolojiye ayak uydurmasına, pazar yerindeki bızmetlerin aksamadan yapılmasına, pazarların genişletilmesine ve pazarlama fonksiyonlarının (toplama, depolama, nakliye v.s.) etkin bir şekilde yerine getirilmesine imkân sağlanması mümkündür.

3— Tabii kaynakların Muhafazası geliştirilmesi ve kullanılması

Toprak, su, orman, mer'a balık, yabani hayvan gibi tabii kaynakların hem fert ve hem de milli refah bakımından muhafazasının, geliştirilmesinin ve kullanılmasının gereği açıktır. Yayım servisi, bu kaynakların efektif bir şekilde idare edilmesinde ve kullanılmasında liderlik yapmalı, geliştirme programlarına bizzat katılmalıdır.

Bu kaynakların ekonomik alanda muhafazasının milli bir görev olduğunun, kaynağı bizzat kullananların Zihninde benimsenmesi sağlanmalıdır.

4— Çiftçiye idari kararlarında yardımcı olmak. Özel mülkiyetli işletmelerde her türlü karar bizzat çiftçi tarafından verilmektedir. Yeni üretim, tüketim ve pazarlama şartları ışığında onun karar vermesine yardım etmek gerekir. Bunun için

a) Problemlerin belirtilmesi,

b) çiftçinin elindeki kaynakların değerlendirilmesi,

e) Problemlerin alternatif çözüm yollarının analizi ve

d) Kullanılabilir teknoloji ve kredi imkânları tahlil edilmelidir.

5— Aile yaşayışının düzenlenmesi, Ailenin değişen sosyal ve ekonomik şartlara ayak uydurabilmesi için eğitilmesi, kaynaklarının plânlanması ve idaresi gerekir.

Cemiyet hayatında beslenme, barınma ve giyimdeki gelişmelere rağmen bazı çiftçi aileleri kapalı ekonomi halinde hayatlarını devam ettirmekte, piyasadan kolay ve ucuz olarak temin edebilecekleri yiyecek ve giyecek maddelerini bizzat yapma yolunu tercih etmektedirler. Bu gibi hallerde zamanın, emeğin ve paranın sarfedilmesinde ailenin kararlarına yardım etmek icab eder.

6— Gençliğin hayata hazırlanması. Köyde ve şehirde günden güne sayısı artan gençlerin liderler vasıtasıyla programlı bir şekilde hayata hazırlanması, onlara ekonomik ve sosyal hayatta tecrübe kazandırılması gerekir. çiftlikte, evde ve cemiyette günlük hayata giren bütün konularda gençliğe zihni ve bedeni hüner ve sağlam bir karakter kazandırmak milletin geleceğini sağlam temellere oturtmak demektir.

7— Liderlerin Yetiştirilmesi. Cemiyete şekil verecek liderlerin yetiştirilmesi topyekun kalkınma bakımından büyük ehemmiyet arz etmektedir. Genç balk kitlesinin eğitimi yeterli sayıda ve kalitede liderlerin yetiştirilmesi ile mümkündür.

II. ZİRAİ YAYIMIN TARİFİ AMACI ve YAYIM EĞİTİMİNDE TEMEL UNSURLAR

A— Zirai Yayımın Tarifi :

Zirai yayım, küçük, büyük herke-
sin özellikle çiftçi ailelerinin yaparak
öğrenme prensipleriyle eğitildiği okul
dışı ve gönüllü bir eğitim sistemidir.
Okul dışı eğitim sisteminde belli bir :
tedrisat, ders ve sınıf programı, ders
kitabı, ev ödevi, imtihan ve not alma
mecburiyeti yoktur.

Bu eğitimde çiftçilerin kendi iş-
lerini bizzat kendilerine yaptırabilmek
için onlara yardım edilir. fakat çiftçinin
işi zirai yayımcı tarafından yapılmaz.
Zirai yayım gönüllü bir eğitim sistemi
olduğu cihetle, talebeleri öğretileni ya-
pıp yapmamakta serbesttir. Örneğin :
Zirai yayım metodu ile çiftçiye bir ye-
nilik götürülmek isteniyorsa çiftçi bu
hususla eğitilir ve yeniliğin tatbikine biz-
zat çiftçi karar verir. Yayım eğitimi o
kadar şekilsizdir ki onu çok def'a hiz-
metten ayırmak kabil değildir.

B— Zirai yayımın amacı. Zirai
yayımın amacı, çiftçilikle uğraşan halka
daha fazla, daha iyi ve daha ucuz ü-
retim yaptırmak suretiyle onları re-
faha ulaştırmak, ferdin ve toplumun
gelişmesini sağlamaktır.

Ekonomik ve sosyal ıslahat için
köy yaşayışı ve ziraatindeki metodları
inkışaf ettirmek ve en son ilmi araştırmaya
neticelerini çiftçi ailelerine temin et-
mek köy halkının teşkilatlanmasını
sağlamak, tabii kaynakların iyi bir şe-
kilde kullanılmasını temin edip israfını
önlemek gerekir.

Yayımın amaçlarını ekonomik sos-
yal ve kültürel olmak üzere üç kısımda
mütalâa etmek mümkündür.

Zirai yayımın ekonomik amacı ü-
retim, tüketim ve pazarlama konuların-
da etkinlik sağlamayı ifade eder; ürünle-
rin en iyi metodlarla üretimi ve pazar-
lanması. masrafların optimum ekono-
mik noktada tutulması en kaliteli ürü-
nün elde edilmesi imkânlarının araş-
tırılması ve verimi artırıcı tedbirlerin
alınması gibi amaçlar bunlar arasında-
dır.

Kültürel amaç da bilgi ve hünerde
müsbet değişimleri ifade eder daha geniş
ve çeşitli bilgi elde edilmesi, işlerin kol-
lay ve muntazam yapılabilmesi için hem
zihni ve hem de bedeni hüner kazanıl-
ması gibi hususlar yayımın kültürel a-
maçları arasındadır,

Yayımın sosyal amacı, ferdin sos-
yal bakımından kalkınmasıdır. Sağlık,
barınma ve dinlenme imkânlarının ge-
liştirilmesi ile daha iyi bir aile hayatının
kazanılması, gerek diğer fertler ve ge-
rekse devlet ile işbirliği yapma olanak-
larının temini, yurttaşlık sorumluluğu
kazandırma ve önderliğin geliştirilmesi
suretiyle yurt yönetimiyle ilgilenmenin
sağlanması yayımın sosyal amaçların-
dandır.

C— Yayım Eğitiminde Temel Un- surlar

Tarımda kalkınma sağlamak için
uygulanan yayım eğitiminde başarının
anahtarı olan üç unsur vardır. Bunlar:

1— İnsanın kendi (fizyolojik ve psi-
kolojik varlığı ile)

2— İnsanın çevresi (fiziksel, ekono-
mik ve sosyal ortam)

3— İnsanın kendi refahını artırmak
için bulduğu araçlar.

Bir yayım eğitimsi bu üç temel unsuru dikkatle incelemek, bunlar arasındaki ilişkileri bilmek zorundadır.

1— İnsanın kendi.

Tarumsal kalkınma ile ilgili bütün programlar çiftçiye ve çiftçi ailesine yönetildiğine göre onların düşünce ve davranışlarındaki değişmeler, bu programları değerlendirmek için başlıca kriterler olacaktır. Bu yüzden bir yayım elemanı, çiftçinin veya ailesinin yapısını, kontrolünü ve potansiyelini bilmek zorundadır.

Çiftçiyi beşeri şahsiyet sahibi olarak görmek, onu ekonomik ve sosyal sistemin bağımsız bir birimi olarak kabul etmek gerekir. Böyle bir sisteme etki edilirken karşılıklı reaksiyonlar da dikkate alınmalıdır. Çünkü çiftçi, düşündüğü, yaptığı işleri tayin etmekte, bu işleri niçin öyle yaptığını kendi ölçülerine göre bilmektedir. Kendi çevresinden gelen etkilerle veya kalıtsal davranışlarla kişiliğini bulmuştur. Böyle bir kimsenin tek başına olduğu kadar başkaları ile birlikte çalışma gücüne sahip bulunduğu da kabul edilmelidir.

Köylüyü veya çiftçiyi yeterli bir kafa gücüne sahip bir kimse olarak görmek gerekir. Çiftçi, okul eğitimi görmemiş olsa anlayışı kıt bir yaratılıştan sayılamaz. Onun doğustaki zekâ seviyesinin herhangi bir insanınki kadar olabileceğini düşünmek, öğrenme, düşünme, anlama, hatırlama, unutmama, muhakeme etme, karar verme v.s. hususlarında akıl melekelerine sahip olduğunu kabul etmek gerekir. İnsan davranışlarını aklın kontrol ettiği düşünülürse bir insanın hareketlerinde bir değişiklik yapılabilmesi için bunun önce zihinde, düşüncede benimsenmesi gereği açıkça ortaya çıkar.

Köylü veya çiftçiyi duygu ve heyecana sahip bir kimse olarak görmelidir. Köylünün de sevgi, nefret, korku reddetme ve benimseme gibi birçok duygulara sahip olduğunu, bilhassa yeniliklerin kabulüne karşı direnme itiyadında bulunduğunu, bunların yanında bilgi, dostluk, liderlik gibi birçok hususları da düzeltme ve geliştirme arzusunda bulunduğunu kabul etmek gerekir.

Köylü veya çiftçiyi bedeni hüner gücüne sahip bir kimse olarak görmeli, ona bu gücü en iyi kullanma imkânlarını öğretmelidir.

O halde kısaca çiftçiye veya köylüye kendini geliştirmede ve çevresini düzene sokmada geniş kapasitelere sahip bir kimse gözü ile bakılmalıdır. Onun bazı kabiliyet ve eğilimleri durgun bir özellikte olup dışa yansıyan bir davranış göstermeyebilir. ; aktif bir teşebbüs haline geçmeyebilir. Bu kabiliyetlerin uyarılması veya etkilenmesi daima mümkündür. Yayım eğitiminin başarısı işte bu uyarma ve etkileme faaliyetlerinde saklıdır. Çiftçinin beden ve kafa gücü, bu uyarma ve etkileme ile cesaret verme, teşvik etme ve eğitim imkânı sağlamakla ve ona önder olmakla varlığını ortaya koyacaktır. O halde yayım eğitiminde temel unsur insandır.

2— İnsanın çevresi .

Her insan, çevresindeki insanların, fiziksel yapının, eğitimsel kuvvetlerin, sosyal ve kültürel normların ve ekonomik şartların etkilediği bir ortam içinde bulunur. Bu çevre kuvvetleri, insanın davranışları üzerine etki yaptığı kadar insan da bu kuvvetleri etkiler.

Toplumun içinde bulunduğu ortamı teşkil eden unsurlar, şekil ve gelişmeye

uygunluk derecesi bakımından farklı olabilirler. İnsan, içinde bulunduğu sosyal ve ekonomik şartlar ne olursa olsun dıştan etki yapan kuvvetleri bilmeli, varlığını koruma ve kalkınma yolunda, bu kuvvetlere olumlu yön vermeyi öğrenmelidir.

Gelişmekte olan ülkelerde ekonomik ve sosyal gelişmeyi engelleyen çevresel şartların başlıcaları şunlardır :

- Eğitimsel yetersizlik
- Sağlık hizmetlerinin yetersizliği
- Örf, adet ve geleneklere bağlılık, kapalı aile ekonomisi mevcudiyeti,
- İşsizlik, çalışma araçlarının yetersizliği, gizli işsizlik
- Hızlı nüfus artışı
- Özel teşebbüs yatırım veya yeniliklerinin yokluğu veya azlığı
- Barınma ve beslenme yetersizliği
- Fert başına gelirin düşüklüğü
- Toprak ve su kaynaklarının dağıtım—kullanma imkânlarının yetersizliği
- Kredi sisteminin iyi işlemeyişi
- Verim ve üretim düşüklüğü, mahdut sanayileşme

Bu şartların bir kısmını kolayca değiştirmek veya tamamını bertaraf etmek mümkündür. Diğer bir kısmı ise daha güç problemlerdir; düzeltilmeleri zamana bağlıdır. Her ne şekilde olursa olsun kalkınma için çevredeki ekonomik fiziksel ve sosyal yetersizlikleri bertaraf etmek şarttır.

3— İhtiyaçları gideren İnsan Yapısı Araçlar

İnsan yapısı araçların özellikleri ve kullanılması tarihi çağlardan zamanımıza kadar beşeri tekâmülün aynası

olmuştur. Bugün aya ulaşan insan, ilme dayanan bir teknoloji yaratmış, ve tatbikata intikal ettirmiştir.

Gelişmekte olan ülkelerde yayım eğitimi yolu ile ve programlarla çiftçi kitlesini geliştirmek için sağlanabilen uyarıcı ve teşvik edici araçlardan başlıcaları şunlardır :

- Yaygın eğitimsel imkânlar, teknik bilgi ve yetişmiş personel,
- İyi üretim araçları, metod ve malzemesi
- Kredi imkânları
- İş birliği ve kendi kendine yardım şartları
- haberleşme, gösteri ve teşvik imkânları

Beşeri tekâmülün tarihçesinde, insanın çevresinden gelen ve gelişmesini engelleyen kuvvetleri kontrol altına alma ve onlardan olumlu bir şekilde faydalanma mücadelesi vardır. İnsanın mevcut durumu ile ulaşmak istediği durum arasında hemen her zaman belli ölçüde bir boşluk bulunur. Çevresel etkiler, insanı, yaşama düzenini kontrol altına alma ve arzularını gerçekleştirme yolunda engeller. Diğer bir değişle insana çevreden gelen etkilerle onun içe bağlı kuvvetleri arasında bazı uyumsuzluklar vardır. Böylece İnsanoğlu daima problemlerle karşı karşıyadır. İnsanın gelişmesini engelleyen çevresel etkilerin yarattığı şartlar ile, kendi iç kuvvetleri arasındaki boşluğu kapatma teşebbüsü, onun varlığını koruma, ekonomik, sosyal ve moral kalkınma yolundaki gerçek mücadelesinin ifadesidir.

İnsanın ne durumda olduğu, nasıl yaşadığı ile nasıl olabileceği veya olması gerektiği arasındaki fark, ekonomik

ve sosyal ölçülerle ifade edildiği zaman onun medeniyet derecesi ortaya çıkar. Örneğin: insan eğitim, beslenme, sağlık ve ev şartları bakımından olması gereken veya olabilen seviyede değilse o insanın kendisi ve yaşayışı ıslaha muhtaç bir durumda bulunuyor demektir. Gelişmiş toplumlarda bu farklar daha az olduğu halde geri kalmışlarda daha çok ve geniştir.

Aradaki farkı kapatma için başlıca çare, çiftçi kitlesinin hayat seviyesini yükseltmektir. Bu da ileri anlayışa uygun faydalı yönleri çevrili değişimlerle mümkündür.

İnsanın içinde yaşadığı ortamı kontrol altına alması ve onu kendine en faydalı duruma sokabilmesi için ortamı bilmesi, incelemesi, ve tanınması gerekir. İnsan yapısı araçlar diye belirtilen unsur insanın kendisini ve çevresini daha iyi tanınmasına imkân verir. Bu araçların başında faydalı teknikler ve bilgiler ile kendi kendine yardım şekilleri ve eğitimsel önderlik gelir.

Bir milletin gücü onun eğitim seviyesi ile birlikte yürür. İnsanın geleceği aklını işletme kabiliyetine bağlıdır. Eğitim yolu ile insana teknik bilgi metodlar öğretilir ve uygulamaları benimsetilirse, karşılaşacağı bütün ekonomik ve sosyal problemleri çözebilecektir. Geniş anlamı ile eğitim, hür bir toplumu arzu edilen şekle sokabilen en büyük güçtür. Kendi kendini yetiştirme, bilgi ve hünerle teçhiz etme çevresini arzulan şekle sokma, insana has davranışlardır. Toplum eğitim yoluyla kendi hayat şartlarını geliştirmeleri için daima teşvik edilmeli, uyandırılmalıdır.

III— YAYIMIN PERENSİPLERİ

1— Yayım eğitimi öğrenmeyi ve tatbik etmeyi arzulayan halkı kapsa-

malıdır. Yayımın tarifi yapılırken onun okul dışı ve gönüllü bir eğitim sistemi olduğu izah edilmişti. O halde yayım eğitimine sadece öğrenimi arzulayanlar katılacaktır. Bununla beraber öğrenime iştirak edeceklerin sayısını artırmak, bunun için istek uyandırılmak, bunları celbetmek ve cesaret vermek yayımcının görevleri arasındadır. Aksi halde zirai yayımın gönüllü bir eğitim sistemi oluşu ve talebelerinin kendilerine öğretileni yapıp yapmamakta serbest bulunuşu yeniliklerin kabulü ve bilhassa tatbiki bakımından büyük bir anlam taşımayacaktır.

Eğitim veya öğrenme, insanların hâlen bulunduğu ekonomik, sosyal ve kültürel durumları ile ulaşabilecekleri seviyeler arasındaki farkın anlaşılmasından doğar, yayım öğrencisine bu farkın gösterilmesi de öğreticinin kapasitesine bağlıdır.

2— Hem öğretim ve hem de öğrenim yönünden yayım eğitiminin maksadı anlaşılmalıdır. Yayım öğrencilerinin ihtiyaçlarına yönelen ve bunlara ceyap verecek olan problemlerin çözümünü kapsayan eğitim programları hem öğrenimi ve hem de öğretimi kolaylaştıracaktır.

3— Yayım eğitiminde demokratik bir düşünüş tarzı ile samimi bir ortam yaratılmalıdır. Öğrenci grubundaki kişilerin birbirlerine müessiriyetleri dikkate alınarak çalışma düzenine, sosyal münasebetlerin tesisine ve eşit ilişkilere dikkat etmek gerekmektedir. Böylece grup çalışması kolaylaşır ve bilgi münasebetlerinde etkinlik sağlanmış olur.

4— Konuların takdiminde yayım metodlarının hepsinden istifade edilme-

lidir. Yayımların tarifi verilirken yayım talebelerinin homojen bir grup olmadığı öğrenciler arasında sosyal, kültürel, fiziksel v.s. farkların bulunduğu belirtilmişti. Okur-yazar olan veya olmayan, muhtelif yaşlara sahip bulunan, duyu organları bakımından farklılıklar arzeden bu öğrenci topluluğuna, sadece göze veya kulağa hitabeden metodlarla bilgi aktarmak mümkün değildir. Çok bariz misallerle : kulakları duymayan insanın sözle, okur-yazar olmayan insanın yazıyla, görmeyen insanın da göze hitabeden metodlarla eğitilmesi mümkün değildir. Ayrıca öğrenimde duyu organlarının müessiriyet dereceleri de farklı farklıdır.

Bazı bilgilerin öğretilmesinde çeşitli metodlar kullanılabilir; diğer bazılarında ise özel metodlar gereklidir. Örneğin: fiziki bir hünerin öğretilmesi için mutlaka o hareketin yapılması icabeder.

O halde amaç, çok sayıda halka ulaşmak ve eğitimde etkinlik sağlamak suretiyle toplumun refahını artırmak olduğuna göre öğrenci kitlesinin homojen bir grup olmadığı düşünülerek yayım öğretiminde çeşitli eğitim metodları kullanılmalıdır.

5— Yayım eğitiminde öğreticinin bilgi mübadelesinin önemine inanması, kendisinin de yeni bilgiler kazanmaya eğilim göstermesi gerekir. Yayımcı, kendisinin her şeyi bildiğini kabul etmek yerine başkalarına öğretirken yeni bilgi ve tecrübe kazanacağını düşünmelidir. Ayrıca yayımcı kendi davranışlarına göre talebelerinin şekil kazanacağını ve objektif hareket tarzı ile başarılı bir grup öğrenimi ruhunun kazanılabileceğini bilmelidir.

6— Yayım eğitiminde programlar elastiki olmalıdır. Matematik gibi bazı

dersler daha çok nazarı olup, bazı ka-idelerin öğretilmesini hedef alırlar. Hal-buki zirai yayım öğretimi hem nazarı bilgi vermeyi ve hem de tatbiki olarak zihni ve bedeni hüner kazandırmayı amaç edinir. Derslerin sınıfta, laboratu-varda, tarlada ve diğer yerlerde yapılması, konuların basit veya kompleks olması mümkündür. Öğretim ve öğrenim amaçları aynı kalmak kaydıyla gereğinde proğ-ramların en verimli çalışmayı sağlayacak şekilde yeniden tanzimi imkân dahilinde bulunmalıdır. Bir eğitim proğ-ramı uygulanırken önceden tahmin edilemeyen sebepler yüzünden veya belirecek acil ihtiyaçlar nedeniyle bir de-ğişikliği icabettirmektedir. İşte seyya-liyet veya elastikiyet, programın yeni şartlara uydurulabilmesi yönünden önem arzettiğidir.

7— Yayım hizmeti, araştırma ve öğretim müesseseleri ile tatbikatçılar (Halk) arasında problem alıp bilgi verme mübadelesinde etkinlik sağlamak için daimi bir köprü rolünü göstermelidir. bunlarla devamlı olarak işbirliği sağlanmalıdır.

8— Yayım eğitiminde, halkın bulunduğu saviyeden başlanmalıdır. Halkın kültürü, sosyal ve ekonomik yapısı göz önünde tutularak onların adet ve geleneklerine hürmet etmek suretiyle öğretim amacına ulaşmak mümkündür. O halde önce mevcut durum incelenecek, üretim unsurları ve bunları (Tabiat, emek, sermaye, teşebbüs kabiliyeti) kombine etme imkânları, eğitim ve teknoloji seviyesi, gelenekler tesbit edilecek, diğer bir deyişle halkın bulunduğu seviye saptanacaktır. Örneğin: Bir bölgede tabiat şartları, teknik ve çiftçinin eğitim seviyesi mısır üretimine kâfi değilse, o bölge halkına herhangi bir

melez mısır çeşidinin üretimini tavsiye etmek ve bu yönde yayım faaliyetlerine girişmek anlamsız olacaktır.

Yeni bir problem araştırmak yerine halktan gelen bir problemin çözümü esas alınır. Çünkü halkın müştereken arzuladığı, ihtiyaç duyduğu konularda iş birliği ve müşterek menfaat sağlanabileceğinden başarıya ulaşmak daha kolay olacaktır.

Öğretim ve tatbikat programları geliştirilirken en önemli ve acil olan, kısa zamanda başarılı netice vermesi beklenen basit projelere ihtiyaçların şiddetine göre öncelik verilmelidir. Böylece problemlerin çözümünde halkın alakası ve iştiraki sağlanacak, başarıya ulaşılacak ve ileride ele alınacak problemlerin çözümü hususunda zemin hazırlanarak bunlara örnek teşkil edilmiş olacaktır. Projelerle elde edilecek gelişmeleri halkın bulunduğu seviyeye göre ölçmek gerekir.

9— Yayım hizmetinde mahalli teşekkül ve liderlerle birlikte çalışılmalı ve ehil uzmanlardan faydalanılmalıdır. Halk kendi mahalli liderlerine daha çok inanmakta ve onun tatbik ettiği yenilikleri de daha kolay benimsemektedir. Bu yüzden mahalli liderlerle iş birliği yapmak gerekir. Böylece daha fazla sayıda halka geniş ölçüde bilgi ulaştırma imkânı elde edilmiş olur.

Halk genellikle bazı müşterek amaçları için dernek, kooparetif, kulüp v.s. gibi teşekküllerde bir araya gelmektedir. Zirai yayım bakımından halkla gerekli temasların sağlanabilmesi için bu teşekküllerin liderleri ile de iş birliği yapmak gerekir. Böylece hem problemlerin tesbiti ve hem de bunların çözümü

yollarının kolaylıkla halka intikali sağlanmış olur.

Yayım hizmetinde araştırmalarla halkın problemlerine çare bulacak, kullanılacak metod ve vasıtalar hakkında bilgi verip tavsiyede bulunabilecek uzmanlarla da iş birliği yapmak gerekir.

Yayım eğitiminde çalışmalar devamlı olarak değerlendirilmelidir. Böylece nerede bulunulduğu ve ne kadar ileri gidilebildiği anlaşılmış olacaktır. Karşılaşılan güçlükler de anlaşılacağından değişiklik veya tedbir alma imkânları doğacak ve ileri çalışmalar için önemli teşvik imkânları sağlanacaktır.

11— Yayım hizmeti milli politikaya uygun bir şekilde yürütülmelidir. Devlet hizmetlerinin en önemli bir kısmını teşkil eden eğitim, gerekli maddi ve manevi desteğin sağlanması bakımından milli politikaya uygun ve onun paralelinde yürütülmelidir. Aksi halde başarı güçleşir ve hatta imkansızlaşır.

12— Yayım programı ile iş plânı tesbit edilmelidir.

Yayım hizmetinin düzenli bir şekilde halka ulaştırılabilmesi için belli bir programa ihtiyaç vardır. yayım programı yapılırken muvaffakiyetin esasını teşkil edecek olan aşağıdaki hususlara yer verilmeli ve bunlar yerine getirilmelidir:

a) Yayım hizmeti götürülecek çevredeki durumun incelenmesi.

Bölge halkının ekonomik sosyal ve kültürel durumlarının tesbiti, problemlerin anlaşılmasına, diğer bir deyişle halihazır durumla ulaşılması düşünülen şartlar arasında boşluğun saptanmasına imkân verir. Bu yüzden hizmet götü-

rülücek bölgenin bir envanterinin yapılması gerekmektedir. Bu envanterde nüfus varlığı, fiziki durum, eğitim ve geçim durumu, hayat tarzı ile tarım şekli, işletme büyüklüğü, üretim, tüketim, pazarlama, ulaştırma ve haberleşme şartları gibi hususlar bütün detayları ile tesbit edilir. Böylece yayım faaliyetleri ile halka ulaştırılmak istenen yenilikler hakkında bütün imkân ve tahditler açıklığa kavuşturulmuş olur.

Yayım hizmeti götürülecek çevrenin durumu incelenirken o bölgede daha önce yapılan etüdlerin gözden geçirilmesi gerekir. Bölgede tüm olarak bir çalışma (Durum tesbit çalışması) yapılamaması halinde örnekleme usulü ile gözlem ve soruşturmaya dayanan faaliyetlere yet vermelidir. Daha önceden dikkatle hazırlanmış maksada uygun anketlerle çevrede kuşku uyandırmadan yapılacak mülakatlar ve gözlemler değerli bilgilerin derlenmesinde önemli bir yer tutarlar.

b— Amaçların Belirtilmesi

Durum tesbiti yapıldıktan sonra yayım programı ile ulaşılmak istenen amacın tesbit edilmesi gerekir. Şayet ulaşılmak istenen neticeler birden fazla ise o zaman da geniş bir kitleyi ilgilendiren, acil ve önemli olan ihtiyaçları kapsayan amaçların gerçekleşmesine öncelik vermek icabeder. Bir bölgedeki bütün problemlerin aynı anda çözülmesi imkânı yoktur. Amaca ulaşmak için hizmet götürülecek bölgedeki belli başlı problemleri seçmek gerekir. Aksi halde bütün problemleri bir anda ele almak, gayretlerin dağılmasına sebep olacak ve başarı oranı azalacaktır.

c— Öğretilecek Hususların ve Öğretim Metodunun Tesbiti.

Tesbit edilen problemin halledilmesi için gerekli bilgilerin tayin ve tesbit edilmesi gerekir. Ayrıca muhtelif yayım metod ve vasıtalarının eğitimdeki etkinliği de dikkate alınarak bunların hangisinin kullanılacağı hakkında karar vermek ve öğrenim ortamı hazırlamak icabeder.

d— Eğitim işleminin Değerlendirilmesi.

Programda tabik edilen eğitim işleminin amaca ulaşma bakımından etkinlik derecesinin anlaşılması için muayyen metodlarla (testler, kontrol grupları v.s.) hizmetin değerlendirilmesi yapılır. Böylece amaca hangi ölçüde ulaşıldığı ve karşılaşılan güçlükler anlaşmış olur.

e— Değerlendirmeden sonra programda Gerekli Revizyonların Yapılması

Uygulanan yayım programının başarı derecesinin halkın düşünce ve davranışlarında meydana getirilebilen müsbet değişimlerle ölçülebileceği belirtilmişti. Programda gösterilen çabalarla elde edilen neticeler, diğer bir deyişle başarı oranı dikkate alınarak programdaki noksan hususların belirtilmesinden sonra bu noksanların giderilmesi icabeder. Böylece gelecek için başarı zeminini hazırlanmış olacaktır.

O halde düzenli bir yayım programı kısaca :

- 1) Nelerin yapılacağını gösterir.
- 2) Faaliyetin amacını ve bu amaca ulaşabilme derecesini tesbite imkân verir ve hizmetin verimliliğini temin eder.
- 3) Önemli ve sürekli olan problemlerin anlaşılmasını sağlar.

- 4) Yeni tekliflerin değerlendirilmesi bakımından bir örnek teşkil eder.
- 5) Tatbikat esnasında meydana gelebilecek aksaklıkların giderilmesini kolaylaştırır ve meydana çıkacak yeni durumlara kolayca intibak etmeği sağlar.
- 6) Hizmetin götürüleceği kimseler ile yer ve zamanın ve kullanılan öğretim metodunun bilinmesine imkân verir.
- 7) Hizmetle ilgili, kurum grup ve liderlerin çalışmalarının koordine edilmesini, diğer bir deyişle işbirliğini sağlar.

Yayım hizmetiyle ulaşmak istenen sonucun ışığında bütün çalışma şartlarını kapsayan iş planının hazırlanması gerekir. Ayrıca işlerin planda gösterilen zaman ve yerde yapılması da gereklidir. Aksi halde bir iş planının yapılmasının büyük bir faydası ve önemi yoktur.

IV—YAYIM METODLARI

Yayım eğitiminde kullanılan metodlar farklı şekillerde sınıflandırılabilir. Eğitimde genellikle bu metodlardan birinden fazlasının kullanıldığı hatırlanmalıdır.

A—Öğretim şekli bakımından yayım metodları

Öğretim şekli bakımından yayım metodları üçe ayrılır :

1— Sözlü Bilgi Verme

Konuşarak bilgi yayma, en eski ve en genel haberleşme şeklidir. Her çeşit genel ve özel toplantılarda konuşmalar, çiftlik ve ev ziyaretleri ile yayımcıya sözlü olarak yapılan müracaat, telefon görüşmeleri ve radyoda yapılan

konuşmaları sözlü bilgi vermeğe örnek teşkil etmektedir.

2— Yazarak Bilgi Verme

Mektup, posta kartı, sirküler mektup, broşür ve gazete gibi yazı ihtiva eden ve böylece bilgi yaymağa hizmet eden bir öğretim usulüdür.

3— Gözle (Göstererek bilgi verme)

Fotoğraf, resim, film, slayt, sergi ve model gibi göze hitabeden ve resimlerle yapılan yayım faaliyetlerini kapsar.

B— Bilgi ulaştırılacak kimseler bakımından yayım metodları

1— Kişi Kişiyeye Bilgi Verme

İki kişi arasında karşılıklı olarak bilgi mübadelesini sağlayan bir metodur.

Zirai yayımcıların, çiftlikleri tanımak, bir yenilik götürmek için veya onların liderlerinin arzu ve ricaasına uyararak ziyaretleri veya çiftçilerin münferiden ziraat teknisyenliğine müracaat ederek sözlü bilgi almaları şeklinde tezahür edebilir. Bilhassa ileri memleketlerde ziraatçi ile köylü arasında şahsi telefon görüşmeleri bu nev'i bilgi almağa veya yaymağa birer örnektir.

Ayrıca bir kimseye mektup, posta kartı veya mesaj göndererek yapılan haberleşme ile büroda bir çiftçiye bir numune, bir fotoğraf göstermek veya aynı nümune veya fotoğrafların — Örneğin: Bir kümesin, bir terasın inşaat tarzını safha safha açıklayan resimlerin bir ziyarette çiftçinin evinde gösterilmesi de kişi kişiyeye bilgi verme usulü kapsamına girmektedir.

Bu metodla çiftçilerin teker teker sorunlarına eğilebilmek hem çok fazla zaman almakta ve hem de yüksek masrafı icabettirmektedir. Ayrıca bilgi

götürülemeyen çiftçiler bakımından hoşnutsuzluğa sebebiyet verilebilmektedir.

2) Belirli bir gruba bilgi verme

Bu usul, bilgi ulaştırılacak kişiler birden fazla fakat belirli bir sayıda ise bunlara sözlü veya göstererek veya yazılı olarak bilgi ulaştırılmasını kapsar.

Bir problemin birden fazla kişiyi ilgilendirmesi halinde bunların grup halinde eğitilmeleri veya problemlerinin müştereken halledilmesi gerekir. Bunun için çiftçiler bir yerde toplanır ve burada bunlara sözlü, yazılı veya göstererek bilgi verilir. Bu şekilde eğitim : çiftlik gezisinde tarla günlerinde, kurslarda, konferans ve seminerlerde uygulanır. Bu metodla bilgi yaymanın: çok sayıda halka ulaşmağa imkân vermesi masraf ve emeğin nisbeten az oluşu ve münakaşaya fırsat vermesi gibi bazı avantajları vardır.

Diğer taraftan toplantı imkân ve yerinin temini bazan çok güçtür. Toplantıya katılanların karışık bir grup olması, mevzuun takdimini güçleştirmektedir. Dinleyicilerin yeni fikirleri kabul etme bakımından farklı oluşları, öğretimin değerini düşürebilir.

Ayrıca bilgi alma ihtiyacını duyan her çiftçinin muayyen sebeplerle toplantılara, kurslara veya gezilere katılmamaları da bu metod için bir mahzur olarak gösterilebilir.

3) Belirsiz bir kitleye bilgi verme

Bu metod, problem sahiplerinin veya bilgi ulaştırılacak kişilerin sayısının bilinmemesi halinde uygulanan bilgi mübadelesi işlemlerini kapsar.

Bilgi mübadelesi bakımından şayet geniş bir kitleye ulaşma durumunda

isek, bunların hepsinin bir araya toplanması mümkün olamayacağına göre bunlara bir yayım vasıtasıyla ulaşmak imkânı aranacaktır. Günümüzde radyo, televizyon ve gazete gibi vasıtalar bu ihtiyacı gidermektedir.

Bu vasıtalarla geniş kitlelere aynı zamanda ve aynı şekilde ulaşma imkânı vardır. Bu metodun da: yayım güçlüğü karşılıklı görüşmeğe imkân vermemesi bakımından mahzurlu tarafları bulunmaktadır.

Bütün bu açıklamalardan da anlaşılacağı gibi yayım faaliyetlerinde esas itibarıyla sözlü, yazılı ve göstererek diye adlandırılan metodlar kullanılmaktadır. Bu metodlardan hangisi seçilirse seçilsin öğrenci grubunu ya tek bir kişi ya belirli bir grup veya belirsiz bir kitle teşkil edecektir.

Öğreten ve öğrenen kim olursa olsun kullanılan eğitim metodu öğretimin etkinliği bakımından büyük önem taşımaktadır. Eğitim metodlarından hangisinin seçileceği hakkında karar verebilmek için bunların her birinin noksan ve avantajlı olan taraflarının iyi bilinmesi icabeder.

V— YETİŞKİN EĞİTİMİNİN ESASLARI

Yetişkin eğitiminin esaslarını aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür:

1) Öğrenme arzusu. Yetişkinlerin en iyi ve çabuk bir şekilde eğitimi, onların öğretilecek hususlara karşı istekli olmalarına bağlıdır.

Çiftçi kitesinden bir kısmı çok def'a yayım servisine müracaatla bilgi ve yardım talep ederler. Aslında problem

sahibi, sadece bu müracaat edenler değildir. Fakat bunlar problemlerini çözmeği arzu edenlerin bir kısmıdır ve bunlar eğitilmesi kolay ve çabuk olacak kimselerdir.

İnsan istekleri sonsuzdur. Ancak, bu isteklerin şiddet dereceleri şahıs, zaman ve yer itibarıyla değişiklik arz etmektedir. Bazı kimseler için sıhhat, bazıları için para kazanmak ve bazıları için de iyi bir lider olmak arzusu, diğer isteklerden çok daha şiddetlidir. Bu yüzden yayımcının, bilgi ulaştıracağı kimselerin en çok arzu duydukları hususlar hakkında bilgi sahibi olması gerekir.

Zira istek veya arzu, öğrenimin etkinliği bakımından en önemli bir unsurdur. Böylece öğrenci isteği tesbit edildikten sonra yayımcı eğitim yolu ile bu isteğin yerine getirilmesine çalışmalıdır. Bunun için de yayımcının tatbik edeceği eğitimle yayım öğrencilerinin istekleri arasında bir paralelliğin sağlanması gerekir.

Örneğin : Bir çiftçi, kendisinin ve ailesinin sıhhatini ön planda tutuyor ve bu hususta bilgi talep ediyorsa o çiftçiye gıda, giyim ve sağlık kuralları hakkında bilgi ulaştırmak gerekecektir. Diğer bir çiftçi mandrasından daha fazla gelir sağlamak arzusunu duyuyor ise bu çiftçiye de yemleme, hayvan bakımı v.s. konularda bilgi ulaştırılacaktır.

2) Öğrenilmesi arzu edilen hususun belirtilmesi. Ne yapmak istendiği bilinmeden amaca ulaşmak mümkün değildir. Bu yüzden hangi amaçla ve neyin öğrenilmesi gerektiği hususunda karar vermek gerekir. Ayrıca öğrenme ihtiyacı duyulan hususların sıraya konması ve bunların içinde amaca ulaşmak şansı bakımından en uygun olanına öncelik

verilmesi gerekir. Böylece gayretlerin teksif edilmesi suretiyle muvaffakiyetin temeli atılmış olur. Aksi halde çeşitli amaçlara ulaşmak için hizmetlerin dağılması başarı şansını azaltır ve hangi hususlarda ne derecede ilerleme sağlandığını tesbit etmek için bir değerlendirme yapmak güçleşir.

3) Öğrenim için şahsi gayret. Bilgi elde etmek, bizzat öğrencinin kendisiyle ilgilidir. Öğrenci maddi ve manevi gayret göstermeden öğrenme işlemi olmaz. Ayrıca öğrenme için sarf edilen zamanın fazlalığı da öğrenmede bir ölçü değildir, Bu zaman içinde öğrenme gayretinin teksif edilmesi gereklidir.

4) Elde edilen bilgilerin ihtiyaçları tatmin etme derecesi.

Halen elde edilen bilgiler yayım öğrencisi için büyük faydalar sağlamış ise diğer yeni bilgilerin elde edilmesi teşvik görmüş olur. Örneğin: Melezleme yolu ile elde edilen yeni bir bitki veya hayvan çeşidi üretiminden yüksek gelir temin eden bir üretici, ileride kendisine öğretilmek istenen bilgiler için daha istekli olur.

5) Yaş. Genellikle yetişkinler problemlerini ve yeniliklerin kabulünden sağlayabilecekleri üretim artışını yaşları dolayısıyla idrak edebilmektedirler.

A. B. D. de 5 bölgede 1978 çiftçi ile yapılan bir çalışmaya (8, s.22) nazaran yayım eğitiminde yetişkinlerin yaş farkları yeniliklerin kabulü bakımından fazla önemli değildir (Bakınız cetvel 1).

Cetvel 1 tetkik edilirse yetişkinlerin yeniliklerin kabulünde 36—40 yaşlarının en müsait olduğu, ancak diğer yaş gruplarına nazaran fazlaca fark göstermediği anlaşılır.

Cetvel 1. Yaş Grupları ve Yeniliğin kabulü

Yaş grupları	Yaş gruplarının Toplama nisbeti (%)	Yeniliklerden kabul edilen nisbet (%)
30 ve daha küçük	10	78
31—35	11	78
36—40	15	80
41—45	14	82
46—50	13	74
51—55	11	77
56—60	10	73
61 ve daha fazla	15	68
Yaşı belli olmayanlar	1	74

VI— YENİLİĞİN KABULÜ ve YAYILMASI

Yeniliğin kabulünü etkileme bakımından yayım metodlarının dışında ve genellikle yayımcıların kontrolü haricinde bulunan bazı faktörler de vardır. Bu faktörlerin bilinmesi, yayımcı için metod ve vasıta seçimi ile çalışma planının hazırlanması bakımından yardımcı olacaktır.

Yeniliğin kabulünü kolaylaştıran unsurlar :

1) Yeniliğin maliyetinin çiftçi bütçesindeki yeri : Yenilik unsurunun maliyeti çiftçi bütçesinde yüksek bir oranı ifade ediyorsa bu yeniliğin kabulü, küçük oranlı olanından daha güçtür. Örneğin Çiftçi pahalı bir çiftlik makinası ile, ucuz ve basit olanlardan daha az ilgilenecektir.

2) Açıklık ve tatbik etme kolaylığı Tatbiki kolay olan yenilikler, diğerlerinden daha fazla ilgi görür. Örneğin: Basit kullanışlı bir sırt pulvarizatörünün kabulü, kullanılması zor olan diğer aletlere nazaran daha çabuk ve kolay olacaktır.

3) Yeniliğin görülebilirliği ve kısa sürede netice alınabilmesi: Neticesi hemen görülebilen teknik, daha çabuk kabul edilir. Örneğin: Hayvanlarda verem hastalığının tedavisinde kullanılan bir ilacın tesiri ancak uzun bir müddet sonra görülebileceğinden, bu ilaç, bir zararlıyı derhal öldürebilen zehirli bir maddeye nazaran daha uzun bir zamanda kabul edilebilecektir.

4) Bölünebilirlik. Bölünebilirlik, yeniliğin küçük bir ölçüde veya mahdut şartlar altında denenmesidir. Bu bakımdan yeni bir pratiğin küçük ölçülerde denenebilecek hususiyet göstermesi de onun yayılma ve kabul edilme hızı bakımından önemlidir. Örneğin: Küçük ölçüler dahilinde yapılan gübre denemeleri, bu tekniğin kabulünü geniş ölçüde kolaylaştıracaktır.

5) Yeniliğe karşı hazır bulunma Fikri uygunluk. Bir çiftçinin yeni bir fikre karşı olan tutum ve değerleri, eski tecrübesiyle ilgili düşüncelerinin tesiri altındadır. Diğer bir deyişle yenilik, onu kabul edecek kimsenin geçmiş tecrübesiyle ve sahip olduğu değerlerle il-

gilidir. Örneğin: Islah çalışmalarına alışkın bir çiftçi, yeni ırk ve cinste hayvanların üretimini daha kolay kabul edecektir.

6) Dinî ve sosyal baskı ve çevrenin durumu. Bir yenilik komşular tarafından kabul edilmedikçe fert için kabulü güçleşir. Müslüman bölgelerde domuz üretiminin gelişmemesi buna iyi bir örnektir.

Yeniliğin kabulünü güçleştiren hususlar :

1) Gelenekler. Genellikle çiftçiler geleneklerine bağlıdır, her türlü yeniliği şüphe ile karşılarlar; Bu da yeniliğin yayılması için bir engel teşkil eder.

2) Kadercilik, Geleneksel toplumlarda hemen her şey kadere terk edilmiştir. İyi, kötü her şeyin kadere bağlı olduğuna inanan bir toplumda yeniliğin kabulü için bir ihtiyaç duyulmamaktadır.

3) Gurur. çiftçinin günlük hayatında ve davranışlarında birçok yenilikleri kabulde engelleyici rol oynamaktadır. Örneğin: Islah edilmiş bir tohum, ucuz fiyatla ve uzun devreli borçla çiftçilere dağıtıldığında, şartlar genellikle fakir çiftçilerin kesesine uygun olduğu için bunlar tarafından rağbet görmesine karşılık zengin çiftçiler, fakir halk tarafından kullanıldığı için bu yeniliğe yaklaşmamışlardır. Belirli bir devreye kadar Anadolunun bir çok bölgelerinde zeytinyağı ve vita, fakirlere has gıda tipleri arasında idi. Zenginler ya tüfek yağlamak için zeytinyağını şişeye koyup asarlar veya bazı ilaçlar için kullanırlardı. Ancak yeniliğin tatbiki pahalıya mal oluyorsa, onun kabulünde gurur, müsbet yönde etki etmektedir.

4) Nisbî değer hükümleri. Çiftçi alışageldiği metod ve materyale özel değerler verir. Onun alışageldiği tohum, gübre, besin tipi daima bir yenisinden üstündür; sun'î yemle, pancar posası ile beslenen hayvanlar, onun sadece saman ve otlarla beslediği hayvanlardan daha değerli değildir; onun nazarında sabanla sürülen tarla, traktörle sürülenden bir başka değerdedir.

Yayım talebelerinin eğitim seviyesi onların yenilikleri kabulünde müsbet rol oynamaktadır. Çalışmalar sosyo-ekonomik seviye ile yeniliklerin kabulü arasında yüksek bir korelasyon bulunduğunu göstermiştir. (8,s.24--25).

VII- YAYIM VASITA ve FAALİYETLERİNİN YAPILAN MASRAFLAR BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Yayım metodlarının değerlendirilmesinde iki ana faktörün dikkate alınması gerekmektedir. Bunlar :

1— Bu vasita veya faaliyetle halkın düşünce ve davranışlarında meydana getirilebilen değişiklikler.

2— Harcanan zaman ve para. Yapılan bir çalışmaya nazaran (8) çeşitli yayım faaliyet ve vasıtalarıyla halka kabul ettirilebilen değişiklikler ve bunlar için yapılan masraflar arasındaki ilişki cetvel 2'de gösterilmiştir.

Cetvel 2'nin tetkiki ile de anlaşılacağı gibi toplamı 100 kabul edilen yayım harcamalarının 19.6 sı metod demonstrasyonuna harcanmış ve bu vasita ile kabul ettirilebilen ve toplamı 100 olan değişikliklerin 20.5i sağlanabilmiştir. Böylece metod demonstrasyonunun masraf

CETVEL 2— Yayım vasıta ve faaliyetlerinin Etkinlik—Masraf Münasebetleri

vasıta ve faaliyeti	1/	metod ve vasıta kabul ettirilebi- için harçlanan masraf nisbeti%	kabul ettirilebilen yeniliklerin masraflarına nisbeti (%)
Metod Demonstrasyonları	19.6	20.5	1.04
Netice Demonstrasyonları	17.2	8.1	0.47
Çiftlik ve ev ziyaretleri	13.7	15.4	1.13
Genel toplantılar	13.3	19.0	1.43
Bültenler	6.2	8.6	1.40
Daire ziyaretleri	5.4	8.4	1.56
Gazete ve radyo	4.9	14.6	2.96
Sergiler	4.2	0.8	0.18
Şahsi mektuplaşma	4.2	1.8	0.42
Sirküler	1.3	2.3	1.83
Telefon görüşmesi	1.1	0.5	0.44

1/ Harcamanın geri kalan % 8.9 nisbetindeki kısmı yayım metodlarından herhangi birine dahil edilmemiştir.

bakımından etkinlik oranı (kabul ettirilebilen yenilikler / yapılan masraflar 1.04 olarak bulunmuştur. Gene cetvelde de görüleceği gibi masraf nisbetleri netice demonstrasyonundan % 17.2, buna karşılık kabul ettirilebilen yenilikler nisbeti % 8.1 ve etkinlik oranı 0.47 dir.

Diğer yayım vasıta ve faaliyetleri için etkinlik oranları da radyo ve gazete lerde 2.96, sirküler mektuplarda 1.43 daire ziyaretlerinde 1.56, bültenlerde 1.40, ev ve çiftlik ziyaretlerinde de 1.13 tür.

Yukarıda verilen rakamların ait olduğu çalışmada, daha önce de izah edildiği gibi hem yayım faaliyetleri için yapılan masraflar toplamı ve hem de elde edilen netice (kabul ettirilebilen yenilikler) 100 olarak kabul edilmiştir. Bu durumda bütün yayım faaliyetleri birlikte olmak üzere ortalama etkinlik oranı $100/100 = 1$ dir. 0 halde yukarıda ve-

rilen rakamlara bakarak yayım vasıta ve faaliyetlerinin masraflara nazaran etkinliklerini mukayese etmek mümkündür.

Nitekim metod demonstrasyonu 1.94 nisbetiyle ortalamanın üzerinde bir etkinlik göstermekte iken bu nisbet netice demonstrasyonunda 0.47, sergilerde 0.18, özel mektuplarda 0.42 ve telefon konuşmalarında ise 0.44 tür. Yüksek etkinlik derecesine sahip diğer yayım vasıtaları da sırasıyla gazete ve radyolar 2.96, sirküler mektuplar 1.83, daire ziyaretleri 1.56, genel toplantılar 1.43, bültenler 1.40 ve daire ve ev ziyaretleri de 1.13 nisbetlerini ifade etmektedirler.

Yeniliğin çiftçiler tarafından kabulünde kullanılan yayım metod ve vasıtalarının tesirlilik derecelerini tain etmek için 15454 aile üzerinde yapılan bir çalışmaya (8) nazaran : bu ailelere tatbik edilen 44788 yeniliğin kabulünde bütün

metod ve vasıtaların tesirleri toplamı100 kabul edilirse muhtelif yayım metod ve

vasıtalarının tesir dereceleri cetvel 3 te gösterilmiştir.

Cetvel : 3 Yeniliğin kabulünde çeşitli Yayım Metodlarının tesir nisbetleri

Metod ve vasıtalar	Tesir nisbeti (%)
Endirek tesirler (komşudan komşuya)	19.0
Metod Demonstrasyonu	18.2
Genel toplantılar	14.6
Ev ve çiftlik ziyaretleri	10.8
Gazete haberleri	9.7
Bültenler	8.5
Yayımcıyı dairesinde ziyaret	6.5
Netice Demonstrasyonları	6.1
Sirküler mektuplar	3.0
Radyo	1.2
Ferdi mektuplar	1.2
Sergi	0.9
Telefon görüşmeleri	0.3

Yukarıdaki izahıtan ve cetvel 3 ten de anlaşılacağı gibi genel toplantılar ile metod demonstrasyonları, yeniliklerin kabulünde tesir bakımından toplam olarak 1/3 veya % 32.8 nisbetini temsil etmektedirler. Yayımcının ev ve çiftlik ziyaretlerinin tesir nisbeti % 10.8, gazete haberlerinin % 9.7, bültenlerin % 8.5, daire ziyaretlerinin % 6.5, netice demonstrasyonlarının % 6.1 dir. Geri kalan nisbeti de % (6.6) yayımcı tarafından gönderilen sirküler mektuplar, radyo yayım programları, ferdi mektuplaşmalar , sergiler ve yayımcı ile yapılan telefon görüşmeleri paylaşmaktadır.

Aynı araştırmanın muhtelif yayım metodları ile ilgili (bilgi ulaştırılacak kimseler bakımından yayım metodları) masraflar ve kabul ettirilebilen yenilikler bakımından neticeleri de cetvel 4'te gösterilmiştir. Bu cetvelin tetkiki ile de görüleceği gibi bütün yayım için ya-

pılan masrafların takriben 1/3 ü belirli bir gruba bilgi verme, 1/5 i kişi kişiye bilgi verme ve 1/6 sı da belirsiz bir kitleye bilgi verme metoduna harcanmıştır.

Bu metodların herbirine düşen "kabul ettirilebilen yenilikler" nisbetleri de kişi kişiye yayım metodunda % 34, belirli bir grupta % 40, belirsiz bir kitlede ise % 26 dır.

Aslında yayım metodlarının maliyetleri ile etkinlik derecelerinin tam olarak ölçülmesi kolay olmamaktadır. Çünkü yayım eğitimi daha önce de belirtildiği gibi şekilsiz, kaidesiz bir eğitim sistemidir. ve öğrenmeye tesir eden faktörler çok fazla ve giriftir. Buna rağmen yayım öğretiminde muhtelif metodlar için harcanan zaman ve paraya karşılık fertlerde meydana getirilebilen değişiklik ve ulaşılacak kitle dikkate alınarak bir mukayese yapmak mümkündür. (4)

Cetvel 4— Yayım metodlarının masraf ve etkinlik bakımından mukayesesi

Metod	Toplam harcamadan isabet eden nisbet (%) 1/	Kabul ettirilebilen yenilikler toplamından isabet eden nisbet (%)
Kişi kişiye	41.55	34.11
Belirli bir gruba	32.94	39.53
Belirsiz ibr kitleye	16.56	26.32

1/ Harcamanın geri kalan nisbeti (% 8.95) yayım metodlarından herhangi birine dahil edilmemiştir.

L İ T E R A T Ü R

- (1) Baker, H.J. and Wilson, M.C.; "Relative Costs of Extension Methods Which Influence Changes In Farm and Home Practices" U.S.D.A. 1929.
- (2) Bishop, R.A.; "Education Problems in Agriculture With Special Reference To the Experience of Commonwealth Countries" (Teksir) 1955
- (3) F.A.O.; "Monthly Bulletin of Economics and Statistics" July, 1961.
- (4) Gülten, Şefkati; "Yayım Hizmetinde Etkinliğin Ölçülmesi ve Kullanılan Metodlar", Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, cilt 4 sayı 1, 1973.
- (5) Lester, R. Brown, "Population Growth, Food and Production" Development Digest, October, 1965.
- (6) Şenocak, Cemalettin; "Yayım ve Haberleşme" Ankara, 1967.
- (7) Türkdoğan, Orhan; "Erzurum Köylerinde Çiftçilerle Haberleşme Kanalları ve Yeniliğin Yayılması" Erzurum, 1970.
- (8) Wilson, Meredith C. and Gladys Gallup; "Extension Teaching Methods", U.S.D.A.,
- (9) Ziraat işleri Genel Müdürlüğü; "Ziraat ve Yayım", Ankara, 1968., No . 4.